Τενεσί Γουίλιαμς και Στίβεν Πολιακόφ επί σκηνής

Από τη ρωσική επανάσταση στην αμερικανική κατάθλιψη

ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΩΝΤΑΣ τις παραστάσεις «Ξαφνικά πέρσι το καλοκαίρι» του Τενεσί Γουίλιαμς στο θέατρο Τόπος Αλλού και «Σπάστε τη σιωπή» του Στίβεν Πολιακόφ στο Τρένο στο Ρουφ.

«Ξαφνικά πέρσι το καλοκαίρι»

Η σκηνή είναι σχεδόν άδεια. Μία πολυθρόνα, μία ή δύο άσπρες καρέκλες, πάτωμα φθαρμένο, κάποια μίζερα φύλλα που πέφτουν από το ταβάνι. Από πίσω μια λεπτή, διαφανής κουρτίνα, που αποκαλύπτει οποιαδήποτε δράση και ταυτόχρονα λειτουργεί ως οθόνη. Δεξιά και αριστερά δύο μεταλλικά ικριώματα, με ρόδες, που μετακινούνται σε όλη τη διάρκεια της παράστασης.

Και πάνω τους προβολείς που καθοδηγούνται από μασκοφόρους (;), για να φωτίσουν επιλεγμένες στιγμές της. Το βίντεο προβάλλει ένα σαλιγκάρι το οποίο, όπως μαθαίνουμε στο τέλος του έργου, ονομάζεται Aplysia και έχει θαυμαστό νευρικό σύστημα. «Τα ελάχιστα νευρικά του κύτταρα συνθέτουν έναν ελάχιστο, μικροσκοπικό εγκέφαλο, με μια μνήμη όμως που δεν μπορεί να του τη σβήσει τίποτε άλλο εκτός από τη σόλα ενός παπουτσιού.»

Θα πείτε: Προς τι όλη αυτή η σκηνική φιοριτούρα και ο βομβαρδισμός από συμβολισμούς; Όταν, μάλιστα, το τελικό εξαγόμενο είναι απογοητευτικό. Το αβυσσαλέο κείμενο του Τενεσί Γουίλιαμς δεν έχει ανάγκη από τέτοιου είδους εύκολες υπογραμμίσεις. Απαιτεί, όμως, υψηλού επιπέδου ερμηνείες και μια σκηνοθεσία που να αναγνωρίζει το τραγικό του βάθος.

Το «Ξαφνικά πέρσι το καλοκαίρι» (1958) είναι μια σύγχρονη τραγωδία. Ο κεντρικός του ήρωας, ένας ποιητής που περιπλανιέται αναζητώντας το Θεό και κατασπαράζεται από ένα σμήνος πεινασμένων αλητόπαιδων στο Μεξικό, είναι απών· ωστόσο η παρουσία του είναι κυρίαρχη σε όλη τη διάρκεια του έργου, μέσα από τις περιγραφές της προσκολλημένης, αυταρχικής μητέρας του και της ερωτευμένης εξαδέλφης του, η οποία κλονίζεται ψυχικά όταν γίνεται αυτόπτης μάρτυρας της ανθρωποφαγίας.

Δύο, μάλιστα, από τις αφηγήσεις τους -ο αφανισμός των θαλάσσιων χελωνών από τα σαρκοβόρα πουλιά στα νησιά Γκαλαπάγκος και η θηριωδία των μικρών νέγρων επιβητόρων- είναι από τα πιο εμβληματικά, ποιητικά κείμενα της μεταπολεμικής λογοτεχνίας.

Σ' αυτό το εξαιρετικά τολμηρό κείμενο-τεκμήριο της διαφθοράς του κόσμου, ο «κανιβαλισμός» παίρνει ποικίλες διαστάσεις. Η μάνα του Σεμπάστιαν, η κυρία Βέναμπλ, δεν διστάζει να χρησιμοποιήσει αήθη μέσα προκειμένου να συγκαλύψει τα γεγονότα και κατ' επέκταση την ομοφυλοφιλική ιδιότητα του γιου της. Έτσι, με αντίτιμο μια μεγάλη χορηγία, δελεάζει έναν ψυχίατρο, τον δρα Κρούκοβιτς, να υποβάλει τη διαταραγμένη Κάθριν σε λοβοτομή και -«αφαιρώντας» τη μνήμη της- να την κάνει να σωπάσει για πάντα.

Ο Νίκος Καμτσής, επικεντρώνοντας την ερευνά του στη λειτουργία της μνήμης, χάθηκε μέσα σε δαιδάλους «ψυχιατρικούς» - ακόμα και το πρόγραμμα της παράστασης βρίθει αναλύσεων περί χειρουργικών ή άλλων μεθόδων που αφορούν τη θεραπεία του εγκεφάλου. Η σκηνοθεσία του, ακολουθώντας τον αφαιρετικό συμβολισμό του σκηνικού χώρου (ο κήπος του Σεμπάστιαν με τα σαρκοβόρα δέντρα, για παράδειγμα, δηλώνεται άτονα μέσα από «μια σκιά από φυτά που πέφτει πάνω στην κουρτίνα»), δεν άγγιξε την άγρια διονυσιακή φλέβα του έργου.

«Σπάστε τη σιωπή»

Είναι η ένατη χρονιά που το Τρένο στο Ρουφ ταξιδεύει σε θεατρικές περιοχές μέσα και έξω από τα σύνορα της χώρας. Τώρα διασχίζει τη ρωσική ύπαιθρο και μάλιστα τα πρώτα χρόνια μετά την Οκτωβριανή Επανάσταση. Στο βαγόνι ενός ανάλογου τρένου, εξάλλου, διαδραματίζεται το έργο του Στίβεν Πολιακόφ «Σπάστε τη σιωπή» (1984).

Η Τατιάνα Λύγαρη, για άλλη μια φορά, μας προσκαλεί να απολαύσουμε την ιδιαίτερη ατμόσφαιρα μιας παράστασης τοποθετημένης στο αντισυμβατικό, νοσταλγικό, θα λέγαμε, περιβάλλον της παλιάς αμαξοστοιχίας - ατμόσφαιρα που ενισχύθηκε τόσο από τα ελάχιστα αλλά αυθεντικά σκηνογραφικά στοιχεία και τα καλόγουστα κοστούμια της Ντόρας Λελούδα όσο και από την αρωγή της τεχνολογίας (συχνά νιώθεις ότι πραγματικά βρίσκεσαι μέσα σε ένα τρένο εν κινήσει).

Ο Πολιακόφ, χρησιμοποιώντας βιώματα της οικογένειάς του, δίνει το στίγμα εκείνης της σημαντικής ιστορικής περιόδου. Με κεντρικό ήρωα έναν ιδιοφυή, απροσάρμοστο εκπρόσωπο της αστικής τάξης, που έρχεται σε σύγκρουση με τον παραλογισμό, τη βία αλλά και την ανανεωτική ορμή του νέου καθεστώτος, σχολιάζει δίχως προκαταλήψεις τις συμπεριφορές των δύο διαφορετικών κόσμων. Η αφήγησή του, στη ρέουσα μετάφραση της Μαρλένας Γεωργιάδη, έχει δύναμη και καθαρότητα.

Ωστόσο, ο συγγραφέας προσεγγίζει το μείζον αυτό θέμα ενδίδοντας σε απλουστεύσεις και μελοδραματισμούς που, κατ' επέκταση, παρασύρουν τους ηθοποιούς σε υποκριτικές ευκολίες. Ακόμα και η Τατιάνα Λύγαρη, με τη στέρεα τεχνική της, κατέφυγε σε υπερβολές. Ενθουσιώδης, αλλά άπειρος ο νεαρός Φοίβος Ριμένας. Άνισος ο Κώστας Φλωκατούλας. Σχηματικές οι μπρούτες φιγούρες που έπλασαν ο Σπύρος Περδίου και ο Θανάσης Βλαβιανός. Το μέτρο κράτησαν ο Άρτο Απαρτιάν και η Θωμαΐδα Ανδρούτσου, των οποίων οι ερμηνείες περιείχαν τα διακριτικά της αλήθειας.

Οι ερμηνείες

Στην παράσταση «Ξαφνικά πέρσι το καλοκαίρι» οι ερμηνείες στους δεύτερους ρόλους ήταν εξωτερικές και κραυγαλέες. Η νεαρή Ειρήνη Μπαλτά, παρ' όλη την απειρία της, είχε καλές στιγμές. Η ρυθμική και συναισθηματική της αστάθεια έγινε, όμως, εμφανής στον δραματικό μονόλογο της Κάθριν.

Η Μίνα Αδαμάκη, ηθοποιός με γερό οπλισμό, ξέφυγε από την κωμική της μανιέρα και έπλασε ικανοποιητικά τη διεκδικητική, εκκεντρική και ταυτόχρονα τραγική μητέρα. Ο Κρατερός Κατσούλης (γιατρός Κούκροβιτς) ήταν μια αξιοπρεπής παρουσία.

ΚΡΙΤΙΚΗ: ΕΛΕΝΗ ΠΕΤΑΣΗ

17 Φεβρουαρίου 2006